

- Počakajva še malo, pomeniva se.
- Saj čakava, saj se meniva.
- Nemara bi sedla in pogledala, če je kdo za nama.
- Nikogar ni, tod je videti vsakogar kilometer naokoli.
- A zdaj sva ob reki, tukaj je svet nižji.
- Nič zato. Tudi od tod je moč vsakogar opaziti.
- Je do bajte še daleč? Bolje bi bilo, če bi si poprej odpočila.
- Greva, je rekel Johan, kmalu bova tam. Potem se je obrnil, pokazal Antonu hrbet in ga pustil, da se je še nekaj časa obotavljal, preden je stopil za njim.

Pred njima se je vzel majhen griček, zagrizla sta se v breg, sneg jima ni dovoljeval hitrejšje hoje, utrujene noge so le počasi in stežka zmagovale vzpetino. Ko sta prišla na vrh, se je pod njima ob reki odprla dolinica, nekakšna kotanja z razmajano bajto na sredi. Johan je močno hropel, Anton pa se je ozrl dol k reki. Videl je, da je bila vsa temna od oljnate, črne krvi.

Sedaj se je bajta približevala hitro in zanesljivo. Temni kup lesa tam spodaj je prihajal bliže in bliže, Anton je čutil, kako narašča, kako se vzpenja k nebu, ki je ležalo tik nad reko in ravnico. Zdaj pa se pripravi, je rekel Johan in Anton je sunkovito snel puško z ramen in jo pripravil, zdela se mu je povsem lahka in prijazna, medtem ko je bajta z vsakim korakom naraščala, nebo je pritiskalo k tlom, nobene utrujenosti ni bilo več čutiti v nogah in telesu, reka je tekla počasneje in težje, koraki so bili vse hitrejši, kretnje sunkovite, a mirne. Saj je vendar noč, je rekel Anton, saj se je čisto zmračilo, sneg se bo usul izpod neba, reka bo zledenela, v hiši bo zasvetila luč. Anton je povsem razločno videl, kako bolnik skuša vstati iz postelje, kako se opira na komolce in čaka, da se bodo odprla vrata, kajti bajta je bila bliže, vse temnejša in tišja.

Lirični zapisi

Ivanka Hergold *Kaj neki je opazoval dolgolasec z daljnogledom?*

Pomislite na običajno prašno cesto, široko podeželsko cesto, ki se nekoliko vzpenja, potem naredi ovinek in za tem ovinkom je praktično konec sveta, ker cesta nato steče z divjo hitrostjo po nenaseljenem ravnem polju in je tam že tlakovana. Tu pa je prah debel in nekaj ga veter zanesse tudi na lične občinske hiše, iz katerih smrdi po čistem udobju in belkasti osamelosti delavskih družin. Po cesti navzgor prihaja dolgolasec v kavbojskih hlačah in majici nedoločljive barve. Velikokrat ga lahko vidim s svojega lenega okna, včasih se mu je že bogvekam mudilo, zanesljivo ga poznam toliko, da lahko trdim, da nima poklica, nima končane niti osnovne šole, ima mater, ki je na sam novoletni večer pozabila nanj in ga zaklenila ven, tedaj je sedel na klopco pod češnjo in tedaj so mu tudi zmrznili nožni prsti, vem o njem, da

je predčasno otrpnil, temu se reče, že majhen se je odločil, da ne bo postal kaj, ko odraste. Zaradi nožnih prstov se pomika zelo počasi, sumljivo počasi. Požira prah in se pusti žgati od sonca. Čisto brez življenjskega veselja pa tudi on ni, rad krade, meni je smuknil kuhalnico in cel zaboj sadja iz zaprte kleti, do tega fanta nimam odnosa, naj ga vzame vrag! Pa tudi drugi se ne razburjajo zavoljo njega, njegovi postopki so navsezadnje majhni, kaj pa je to takega, če na zanko ujame žvečilni gumi in ga pred očmi prodajalke zmaši v usta, ali če z žlico zbeza skozi pritlično okno svilen pregrinjalo z zakonske postelje, sreča, se reče, da ni bilo nikogar pod pregrinjalom, kaj tedaj? Naj ga vrag pocitra, ubogo mrho, vidite, tako se reče.

Po prašni podeželski cesti torej gre, pa vsake tri korake pogleda na desno in levo, vsakih pet korakov pogleda nazaj. Nikogar ni ne spredaj ne zadaj ne na desni ne na levi. Potuhne se kot mačka, nato stopi malo navkreber, kjer na neznatni vzpetini raste breskev, bliskovito vrže roko med veje, pa saj so breskve še zelene, ne, stegne še drugo roko in že visi na najnižji veji, skrči noge in že sedi v krošnji. Potem občepti tiho kot prikazen, gleda po cesti, nikogar ni, ki bi ga bil opazil. A zelenega sadja se ne loti, ne razločim dobro, a zdi se, da sega z roko v žep, privleče črno stvar in si jo naravna na oči: Z daljnogledom gleda — naravnost v dnevno sobo arhitekta Mihaela, ta ima celo steno stekleno, sobo ima lepo urejeno, kot gre arhitektu, vem tudi, da ima štiri otroke.

Dolgo visi dolgolasec na breskvi. Odpravim se po svojih opravkih, vrnem se, pogledam, še je na drevesu.

O mraku je že, tedaj se zgane, tiho skoči z drevesa, si natrga breskev, pogleda na desno, pogleda na levo in se napoti po cesti navzdol. Mimo mojega okna se zaziblje njegov obraz, prosojen in zelenkast kot svetloba neonske luči.

Je naša zemlja mrtva?

Nove, državne ceste so čisto izmaličile podobo moje domače zemlje; če greš sedaj v gozd, kaj hitro naletiš na široko prsteno cesto, moram hoditi po njej; smreke stoje odmaknjene daleč vstran, smešne in uradne, da, tudi grde. Kmečkemu človeku ostane domačija za vselej edina domovina, pa če bi se odselil v sama nebesa. Pa so ceste med smrekami, čez travnik se vleče prstena brazgotina; ta svet ni od nikogar.

Komur so, trudnemu na polju, dajala drevesa svojo senco, kamur je bilo drevo kdaj pa kdaj edina streha, kdor je imel rad smreke kakor ljudi, ta ve, da je postal smešen in uraden in grd, ko se je vrnil.

Kam naseliti svoje srce?

Zunaj sije krvavi mesec, gleda me s svetlimi očmi, studenčnica z živo vodo je taka. Hej, tam zgoraj, ti, ki trajaš, ki si večen? Zemlja je šibka in

slaba, je koristna, je ljudska pesem v ustih popevkarja, ni moja, pada, zacingljaj, kam naseliti svoje srce!

Kaplja po prsteni brazgotini čez travnik, tih.

Črno jezero

Ob črnem jezeru nas je bilo kakih deset in med seboj se nismo poznali; polegli smo po belih skalah in včasih ošvrknili s pogledi drug drugega po planinskih čevljih in opremi, pa si delali apetit z malicami. Noben pogled ni bil ne lep ne prijazen, in tudi sovražen ne.

Včasih je zapihal veter. Ogrnili smo si kaj. Na nasprotnem bregu jezera, kamor ne moreš, je poskakovala neznatna živa stvar; za nekatere je bil to metulj, drugi so rekli, da je martinček, nekaj pa jih je vztrajalo, naj bo ptica — kdo ve, kaj je bilo.

Spet je zažgalo sonce, slekli smo se do pasu. Gledali smo vodo. Blizu brega je v njej žarel svetel predmet; za nekatere je bil to kos stekla, drugi so rekli, da je prav gotovo kos pločevine, nekaj jih je vztrajalo, da je svetleč kamen, zame je bil to navaden kamen, zavrt v staniol papir — vseeno nazadnje, kaj je bilo.

Začelo je nositi kot dlan velike snežinke; zakurili smo ogenj in oblekli vetrovke. Pa je veter ponehal, nebo je postalo belo, površina jezera gladka, gladka, naše oči mrzle in tihe, pripravljene za odhod.

Tam, kjer je jezero najbolj črno in najbolj globoko, kjer je približno sredina, se je voda rahlo in presenečeno nagubala, se zapenila, se prijazno razdelila, da je lahko iz pen pogledala velikanska glava, obraščena, rdečeuha glava povodnega moža; v hipu sta se mu očesi razširili na svetlobi, po-mežiknil je z levim, pocedil nekaj vode skozi nos, in se neslišno potopil.

Obrnjeni smo bili tja, vseh deset nas je gledalo tja, kjer smo TO videli, šele dolgo nato smo se spogledali z najbolj nedolžnim pogledom.

Kaj pa je zdaj to? je nekdo komaj razumljivo zamrmral. Sumljivo smo ga pogledali.

Kaj, vruga, ti je na lepem? ga je dregnil sosed in se otroško smehljal; vsi smo začeli: sprva smehljati, nato hahljati, nazadnje pa smo se glasno režali v črno vodo.

Dan I

Hočem domisliti vsaj predmete okoli sebe in tistih nekaj obrazov, poznam debelo gospo, drobno gospo in bolešno gospo, poznam tudi kos rožnatega neba, zanj plačujem najemnino, in dvesto metrov ceste privatne narave in svoj balkon. Ustavila se je moja plava ura, dala sem jo v žep, pa hajdi dol v pritličje, v žep sem spravila tudi kos denarja, tako, zdaj pa mi povejte, koliko je ura, plačam, debela gospa je vzela denar in uro, saj ja gre, je rekla, ura je toliko in toliko. Vprašala sem jo, če je zadovoljna s tem, kar ima v loncu, pa je rekla, da mislim samo na jed, na kosilo, da me ne povabi,

ker je stehala fižol, za vsakega toliko in toliko. Oprostite, prišla sem samo vprašat, koliko je ura. Šla sem gor, in glej, moja ura se je spremenila, postala je oranžne barve, zato je nenadoma nisem mogla več prenesti. Zaprla sem jo v omaro.

Na moj balkon sili tuji slak, po njem je prilezla mačka, joj, ko sem jo zgrabila: za tace, za vrat, in z njo na levo k drobni gospe. Zacvilila je, ko je spoznala, kaj hočem z mačko, dala sem ji jo kar v naročje, pa se je takoj obrnila in šla. Pred vrati je pustila mačko in mene. Mačko sem spravila v koš za perilo, a še koša nisem mogla več prenesti, postavila sem ga v kopalno kad.

Ne bom natanko popisovala, kako se mi je godilo pri bolehnih gospe, da ji smrdijo rože, bila je pravzaprav samo ena, moj edini nagelj, ki nima nobenega duha, tako je plemenit. Nato sem si nagelj zataknila za uho in sedla na balkon.

Poslušajte, to je ostudno, imam pokvarjen dan in vi ste tudi krivi, s svojimi sumničavimi očmi mi ne dajete nobene utehe, gremo naprej; iz mojega pogleda so se izselila drevesa, hribi in tako naprej, pogledajte, trenutno sem nesmrtna, zato sem tisto izseljeno, zlizano pokrajino pospravila vase, in se nenadoma nisem mogla več prenesti, šla sem tedaj v svoje sobane in zlezla pod posteljo, zdaj sem tam: kdaj neki se je začel ta moj dan, slišim uro iz omare.

Dan II

Prihaja voda, prihaja s poševnim sivim vetrom, z dvema premočenima pticama, joj, hribi so sivi, nikoli ni bilo nobene žive barve; a tudi drevesa prihajajo, zelena in kuštrava, gola in pusta, bela in težka, s krvavimi listi, gredo, gredo, gredo . . .

Mislim na pesem.

Pa je ni.

Le mrzlo gibanje

Je mogoče

porušiti ta grozljivi red?

Ne dvigaj se, ti tam! V meni so pravilno zloženi vsi organi; samo stvari so imele svoj pohod, poklonile so se pred mojim nemirom — in so se smehljale.

Dan III

Večer je miren in vse stvari postajajo lepe: Nad streho žari od poslednje svetlobe. Misliš na neizmerne daljave, v katere je ujeta Zemlja. Dobro je, si rečeš, ko ujameš v oči ravno, rastoče drevo; vsemu pritrjuješ. In nenadoma se zaveš. Prišel je čas za ljubezensko pesem. Rad bi bil kot drevo, kot Zemlja in kot svetloba nad hišo, rad bi bil stvar s svojim nesmisлом; osvobodil bi se kot daljave . . . In ko je tako, zapoješ.